

1. INNLEDNING

Fiskeridirektoratet er ansvarlig myndighet for håndtering av hendelser med hval. Det operative koordineringsansvaret er delegert til regionene ved regiondirektørene.

Føringen som fremkommer i Fiskeridirektoratets Veileder¹ skal legges til grunn for operasjonelle tiltak. Operasjonelt skal det legges særlig vekt på hensynet til sikkerhet for personell og publikum.

Hendelser med hval defineres her som:

- Strandet hval
- Hval i oppdrettsmerder
- Hval viklet inn i tau og fiskeredskaper/nøter i sjøen
- Hval i not der det er fare for at neddreping av fisk

Hval fast i tau og redskap/not i åpen sjø håndteres operasjonelt av Fiskeridirektoratets Sjøtjeneste eller Kystvakten, i nært samarbeid med regiondirektør og relevante aktører.

2. VARSLING OG OPERATIVT ANSVAR

Hendelser med hval skal umiddelbart varsles Fiskeridirektoratets Fisheries Monitoring Center (FMC) på telefon 55 23 83 37 / 911 03 277.

Det skal oppgis

- Hvem som ringer inn
- Hva som er hendt/observert
- Hvor hendelsen finner sted
- Opplysninger om eventuelle tilgjengelige ressurser

FMC skal varsle

- ansvarlig region
- Sjøtjenesten
- ansvarlig fagavdeling
- kommunikasjonsdirektør

Regiondirektøren

- Utpeker hvem som skal utføre de fastsatte administrative og operasjonelle oppgavene
- Vurderer hvem som skal varsles i henhold til liste, herunder gi en orientering om situasjonen og om status

Dersom det er personell tilgjengelig som har gjennomført kurs for frigjøring av hval i regi av Fiskeridirektoratet skal disse lede arbeidet på stedet. Unntaksvis kan annet personell som har blitt forespurt å bistå Fiskeridirektoratet delta.

Ansvarshavende på stedet leder arbeidet og varsler aktuelle instanser, herunder;

- Skaffer oversikt over situasjonen og tilgjengelige ressurser før tiltak iverksettes.
- Er bevisst på «sikre soner» ved frigjøring.
- Vurderer avliving av hval som alternativ dersom det er fare for personell/ mannskapers sikkerhet, eller at det av dyrevelferdsmessige grunner anses som nødvendig.

¹ "Dyrevelferdsmessig forsvarlig håndtering av levende strandet hval, hval i oppdrettsmerder og hval viklet inn i fiskeredskaper i sjøen" Veiledning, Fiskeridirektoratet I. juli 2017

3. RAMMER FOR TILTAK

Det må ikke iverksettes tiltak (flytting, frigjøring, avliving) før ansvarlige myndigheter er varslet. Nødvendige tillatelser skal foreligge fra Fiskeridirektoratet.

3.1. Sikkerhet og personell

- Sikkerhet for personell og mannskap som utfører berging skal **alltid** ha høyeste prioritet. Det skal **ikke** settes personell i sjøen for å frigjøre levende hval.
- Personell med ansvar for den praktiske gjennomføringen av frigjøring av hval og tiltak rettet mot strandet hval skal ha nødvendig opplæring gjennom særskilte kurs i regi av Fiskeridirektoratet (sertifisert/ godkjent).
- Operativt personell fra Sjøtjenesten skal gjennomføre repetisjonskurs/øvelser hvert år.

3.2. Dyrevelferd

Det skal tas hensyn til dyrevelferd og gjeldene regler for dette. Målsetting vil være å berge/frigjøre hvalen slik at den kan svømme fritt etter tiltak, men i noen tilfeller kan avlivning være eneste mulighet, spesielt med tanke på skader hvalen kan ha pådratt seg.

3.3. Avliving av hval

Dersom hvalen ikke kan frigjøres kan avliving vurderes. Veterinærkompetanse på Havforskningsinstituttet kan konsulteres ved behov (jf. punkt 3.2 foran og punkt 5.4 i Veilederen¹⁾).

- Avliving skal gjennomføres i henhold til veileder¹⁾, og kun av personell som er kurset og godkjent av Fiskeridirektoratet for slik avliving.
- Våpen godkjent for avliving av hval er tilgjengelig om bord i Fiskeridirektoratets fartøy og vil gjøres tilgjengelig der avliving skal gjennomføres.
- Dersom avliving vurderes, kontaktes veterinær hos HI umiddelbart for videre avklaring og evt. deltakelse.
- Ved avliving skal det **alltid** benyttes både våpen og ammunisjon som er godkjent for formålet, og avliving skal **kun** utføres av personell med nødvendig kursing og opplæring.
- I tilfeller hvor hval skal avlives kan det nyttes personell med særlig kompetanse fra hvalfangst.
- Ved bruk av våpen skal politiet alltid varsles.

4. FORHOLD SOM SKAL IVARETAS I DE ENKELTE HENDELSER

4.1. Hval fritt svømmende inne i not

Dersom hval har gått seg inn i en not under en fiskeoperasjon, og er uten mulighet til å komme seg fri, skal hvalen hjelpes ut før fiskeoperasjonen kan fortsette. Hvis eneste mulighet for å få hvalen ut av nota er å avslutte fiskeoperasjonen skal den umiddelbart avsluttes. Det skal ikke fortsettes med dragning av not som kan medføre økt fare for at hval vikler seg fast i redskapen. Hvis hvalen likevel vikler seg inn i redskapen skal punkt 4.2 følges.

Dersom fangstoperasjonen har kommet så langt at det er fare for neddreping av fisk ved slipping når hval oppdages i nota skal Fiskeridirektoratet kontaktes. Fiskeridirektoratet vil avgjøre videre handlingsmåte.

Hensynet til ivaretagelse av fangst under en slik operasjon skal nedprioriteres i forhold til hensynet til å redde dyret.

4.2. Hval viklet inn i fiskeredskap, not m.m.

Dersom hval har gått seg inn i fiskeredskaper, eller redskaper og utstyr tilknyttet disse, kan dette håndteres av fartøyets mannskaper etter tillatelse fra Fiskeridirektoratet, så langt dette er mulig og i den hensikt å frigjøre hvalen levende og uskadd fra redskapen.

Dersom frigjøring ikke **enkelt** lar seg gjennomføre av fartøyets mannskap, eller at avliving vurderes som et reelt alternativ, skal Sjøtjenesten kontaktes og eventuelt bistå med dette etter rutine i punkt 3.3.

Hensynet til ivaretagelse av fangst under en slik operasjon skal nedprioriteres i forhold til hensynet til å redde dyret.

4.3. Hval ved akvakulturanlegg

Kvalifisert personell fra regionkontoret skal vurdere og holde seg orientert om utviklingen på hendelestedet. Ansvarshavende for anlegg med merder, fortøyninger o.l. informeres om at Fiskeridirektoratet regionalt vil bistå anleggets egne tilsatte i vurdering av tiltak.

Ved hval i oppdrettsmerd skal dette håndteres av oppdrettsselskapets eget personell så langt dette er mulig, i den hensikt å frigjøre hvalen fra merden. I dialog med oppdrettsselskapets personell tas det beslutning om eventuell praktisk bistand fra fartøy og operativt personell fra Sjøtjenesten eller Kystvakten. Det skal utvises særlig aktsomhet for å sikre både overlevelse av hval samt å hindre at fisk rømmer.

Hensynet til å unngå rømming av laks har høyeste prioritet.

Dersom hvalen ikke kan frigjøres, kan avliving vurderes og gjennomføres i henhold til pkt. 3.2 foran og pkt. 5.4 i Veilederen¹⁾.

4.4. Strandet hval

For å holde publikum på avstand slik at hvalen og det operative arbeidet ikke forstyrres skal politi og kommune varsles.

Fiskeridirektoratets Sjøtjeneste eller Kystvakten avklarer status for situasjonen. HI og Mattilsynet kan ved behov involveres for å sikre at dyrevelferdsmessige forhold blir ivaretatt.

Hvis strandet hval dør, skal den respektive kommune samt Fylkesmannens miljøvernavdeling og Kystverket varsles.

Ved behov for destruksjon eller senkning av hval har de respektive kommuner et ansvar og **skal** derfor kontaktes før eventuelle tiltak iverksettes.

Fiskeridirektoratets operasjon avsluttes når hvalkadaveret tas hånd om av kystvakten eller aktuell kommune.

5. Loggføring og rapportering

Fiskeridirektoratets operative leder fører logg over hendelsesforløpet og beslutninger i løpet av operasjonen og oversender denne sammen med rapport vedlagt dokumentasjon som bilder/film til Fiskeridirektoratets regionkontor i Tromsø.

6. Oversikt over kontaktpersoner og etater, sentralt og per region.

Sentralt / felles

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	FMC	55238337 91103277	fmc@fiskeridir.no	Vakttelefon 24/7
Fiskeridir	Seksjonssjef Sjøtjenesten: Rolf Harald Jensen	91796533	rolf-harald.jensen@fiskeridir.no	Operativt ansvarlig
Fiskeidir	Sjøtjenesten Rind	99267008	rind@fiskeridir.no	
Fiskeridir	Sjøtjenesten Eir	48262193	eir@fiskeridir.no	
Kystvakten	Vaktsjef	99094209	operasjonen@kystvakten.no	Vakttelefon 24/7
Kystvakten	KV Heimdal	99094236	kv-heimdal@kystvakten.no	Døgnbemannet
HI	Kathrine A. Ryeng	91315292	kathrine.ryeng@imr.no	Veterinær
Politi		112		Ved fare for liv og helse
Brannvesen		110		Dykkerassistanse frigjøring død hval

Region Midt

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	Ansvarlig/ reg.dir: Ståle Hansen	46908251	stale.hansen@fiskeridir.no	
Mattilsynet	Regiondirektør region Midt Bjørn Røthe Knuttsen	22779177 90158524	bjorn.knuttsen@mattilsynet.no postmottak@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighet- forvalt. lov.
Fylkesmannen i Trøndelag	Klima- og miljøvernleder Bjørnar Wiiset	92012439	fmfibc@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Miljøverndirektør Linda Aaram	97 50 31 85	fmmrliaa@fylkesmannen.no fmmrpost@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*

*kommunene er ansvarlig dersom det er hendelser med strandet hval som er død med tanke på opprydning.

Region Nord

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	Ansvarlig/ reg.dir: Hilde Hamnes	91862977	hilde.hamnes@fiskeridir.no	
Mattilsynet	Avdelingssjef Troms og Svalbard: Torkjell Andersen Avdelingssjef Finnmark: Avdelingssjef: Siv June Hansen	227790 8 97981059 22778926 48094790	postmottak@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighet- forvalt. lov.
Fylkesmannen i Troms og Finnmark, miljøavdelingen	Miljøverndirektør Bente Christiansen	78 95 03 73 97185280	fmfbc@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*

*kommunene er ansvarlig dersom det er hendelser med strandet hval som er død med tanke på opprydning.

Region Nordland

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	Ansvarlig/ reg.dir: Janne Andersen	957 31922	janne.andersen@fiskeridir.no	
Mattilsynet	Avdelingssjef Mattilsynet avd. Salten Arnt Inge Berget	22777930 41503209	arnt.inge.berget@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighet- forvalt. lov.
Fylkesmannen i Nordland, miljøavdelingen	Rådgiver Torgeir Fahle	75531673	fmnotfa@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*

*kommunene er ansvarlig dersom det er hendelser med strandet hval som er død med tanke på opprydning.

Region Sør

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	Ansvarlig/ reg.dir Siri A Meling	913 81 322	siri.meling@fiskeridir.no	
MATTILSYNET, Rogaland - Østfold		22 40 00 00	postmottak@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighet- forvalt. lov.
MATTILSYNET Region sør og vest	Regiondirektør: Ole Fjetland	22 40 00 00 414 30 709	postmottak@mattilsynet.no	Dekker: Aust- Agder, Rogaland, og Vestland
MATTILSYNET Avdeling Sunnhordland og Haugalandet	Avdelingssjef: May Vestbø	22 40 00 00 416 47 127		Dekker kommunene: Austevoll, Bokn, Bømlo, Etne, Fitjar, Haugesund, Karmøy, Kvinnherad, Sauda, Stord,

				Sveio, Suldal, Tysnes, Tysvær, Utsira, Vindafjord.
MATTILSYNET Avdeling Sør- Rogaland, Sirdal og Flekkefjord	Fungerende avdelingssjef: Gyrid Espeland	22 40 00 00 481 30 919		Dekker kommunene: Bjerkreim, Eigersund, Flekkefjord, Gjesdal, Hjelmeland, Hå, Klepp, Kvitsøy, Lund, Randaberg, Sandnes, Sirdal, Sokndal, Sola, Stavanger, Strand, Time.
MATTILSYNET Avdeling Agder	Avdelingssjef: Nina Merete Vehus	22 40 00 00 22 77 93 15		Dekker kommunene: Arendal, Birkenes, Bygland, Bykle, Evje og Hornnes, Farsund, Froland, Gjerstad, Grimstad, Hægebostad, Iveland, Kristiansand, Kvinesdal, Lillesand, Lindesnes, Lyngdal, Risør, Tvedestrand, Valle, Vegårshei, Vennesla, Åmli, Åseral
MATTILSYNET Region Øst	Regiondirektør: Wenche Aamodt Furuseth	22 40 00 00 950 57 182		Dekker: Innlandet, deler av Viken, Vestfold og Telemark
MATTILSYNET Avdeling Telemark	Avdelingssjef: Jan Egil Aronsen	22 40 00 00 975 04 645		
MATTILSYNET Avdeling Vestfold	Avdelingssjef: Kjersti Søli	22 40 00 00 932 10 361		Dekker kommunene: Larvik, Sandefjord, Tønsberg, Færder, Re, Horten, Holmestrand
MATTILSYNET Avdeling Søndre Buskerud	Rita Aina Kvennejorde	22 40 00 00 907 83 944		Dekker kommunene: Drammen,

Avdelingssjef:				Flesberg, Kongsberg, Lier, Nore og Uvdal, Rollag, Sigdal, Øvre Eiker
MATTILSYNET Region Stor- Oslo	Regiondirektør: Wenche Berg	22 40 00 00 991 05 188		Dekker: Akershus, Oslo, Østfold
MATTILSYNET Avdeling Oslo, Asker og Bærum	Avdelingssjef: Inger-Marie Øymo (fungerende)	22 40 00 00 977 25 860		Dekker kommunene: Oslo, Asker og Bærum
MATTILSYNET Avdeling Østfold og Follo	Avdelingssjef: Jorunn Aasgaard Grini	22 40 00 00 975 84 874		Dekker kommunene Aremark, Enebakk, Fredrikstad, Frogn, Halden, Hvaler, Indre Østfold Marker, Moss, Nesodden, Nordre Follo, Rakkestad, Råde, Sarpsborg, Skiptvet, Vestby, Våler, Ås
Fylkesmannen i Rogaland		51 56 87 00	fmropost@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*
Fylkesmannen i Agder		37 01 75 00	fmagpost@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark		33 37 10 00	fmvtpost@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*
Fylkesmannen i Oslo og Viken		69 24 70 00	fmovpost@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*

*kommunene er ansvarlig dersom det er hendelser med strandet hval som er død med tanke på opprydning.

Region Vest

Etat	Kontakt	Tlf.	E-post	Merknad
Fiskeridir	Ansvarlig/ reg.dir: Vidar Ulriksen	91898731	vidar.ulriksen@fiskeridir.no	
Mattilsynet	Veterinær Hordaland, Arve Per Viken	90726780 22777934	arve.per.viken@mattilsynet.no	Tilsynsmyndighe t-forvalt. lov.
	Veterinær Sogn og Fjordane, Silje Heggebakken	97514039 22778962	silje.augustina.heggebakken@mattilsynet.no	

Fylkesmannen, område Hordaland	Senierrådgiver Julie Marie Andersen	55572355	fmhojua@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*
Fylkesmannen, område Sogn og Fjordane	Senierrådgiver Tore Larsen	57 64 31 26	fmsftla@fylkesmannen.no	Kontakter kommune ved behov*

**kommunene er ansvarlig dersom det er hendelser med strandet hval som er død med tanke på opprydning.*

7. Revisjon

Handlingsplanen og de operative planene skal gjennomgås hvert år for aktuelt personell. Listen over etater/personer som skal varsles og benyttes (avliving) i de aktuelle tilfellene skal revideres og eventuelt ajourføres årlig. Frist for revisjon og ajourføring er 15. oktober.